

רבעי בחוץ לארץ

1. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף ב עמוד ב

והא דתנן: אתרוג שוה לאילן בג' דרכים, ליתני דברים!

2. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לה עמוד א

גמרא. מנא הני מילי? דתנו רבנן: קדש הלולים לה' - מלמד שטעונים ברכה לפנייהם ולאחרייהם, מכאן אמר רבי עקיבא: אסור לאדם שיטעום כלום קודם שיברך - והאי קדש הלולים להכי הוא דאתא? האי מיבעי ליה, חד: דאמר רחמנא - אחליה והדר אכליה; ואידך: דבר הטעון שירה - טעון חלול, ושאינו טעון שירה - אין טעון חלול, וכדרכי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן; דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מנין שאין אומרים שירה אלא על היין - שנאמר ותאמר להם הגפן החדלתי את תירושי המשמח אלהים ואנשים, אם אנשים משמח - אלהים במה משמח? מכאן, שאין אומרים שירה אלא על היין! הניחא למאן דתני נטע רבעי, אלא למאן דתני כרם רבעי מאי איכא למימר? דאתמר: רבי חייא ורבי שמעון ברבי, חד תני: כרם רבעי, וחד תני: נטע רבעי! ולמאן דתני כרם רבעי - הניחא אי יליף גזרה שוה, דתניא: רבי אומר, נאמר כאן: להוסיף לכם תבואתו, ונאמר להלן: ותבואת הכרם - מה להלן כרם אף כאן כרם, אייתר ליה חד הלול לברכה. . . .

3. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לו עמוד א

אמר רב יהודה אמר רב: צלף של ערלה בחוצה לארץ - זורק את האביונות ואוכל את הקפריסין. למימרא, דאביונות פירי וקפריסין לאו פירי? ורמינהו: על מיני נצפה על העלים ועל התמרות אומר בורא פרי האדמה, ועל האביונות ועל הקפריסין אומר בורא פרי העץ! - הוא דאמר כרבי עקיבא; דתנן, רבי אליעזר אומר: צלף - מתעשר תמרות ואביונות וקפריסין, רבי עקיבא אומר: אין מתעשר אלא אביונות בלבד, מפני שהוא פרי. - ונימא: הלכה כרבי עקיבא! - אי אמר הלכה כרבי עקיבא, הוה אמינא - אפילו בארץ, קמשמע לן: כל המיקל בארץ - הלכה כמותו בחוצה לארץ, אבל בארץ לא. - ונימא: הלכה כרבי עקיבא בחוצה לארץ, דכל המיקל בארץ - הלכה כמותו בחוצה לארץ! - אי אמר הכי, הוה אמינא: הני מילי - גבי מעשר אילן, דבארץ גופא מדרבנן, אבל גבי ערלה דבארץ מדאורייתא - אימא בחוצה לארץ נמי נגזור, קמשמע לן.

4. תוספות מסכת קידושין דף ב עמוד ב

אתרוג שוה לאילן בג' דרכים - פי' בקונטרס לערלה ולרבעי ולשביעית דלענין שביעית הולכין בפירותיו אחר חנטה כאילן ולא בתר לקיטה כירק וא"ת השתא משמע דרבעי נוהג באתרוג א"כ קשה מהכא למ"ד תני כרם רבעי בריש כיצד מברכין (ברכות דף לה.) דמשמע דאין רבעי נוהג בשאר אילנות וי"ל דה"ק כרם רבעי כל היכא דמצי למתני והיכא דל"מ למתני לא פליגי עליה דלא פליגי התם לומר שלא יסבור שום תנא נטע רבעי דשמא בר מההיא דאתרוג איכא פלוגתא דתנאי בהדיא בשום מקום ולא נחלקו אלא לסתום המשניות דסוף מס' מעשר שני ובשאר דוכתין אי כמאן דסבר (ברכות דף לה.) נטע רבעי אי כמאן דסבר (שם) כרם רבעי לידע כמאן הלכתא וי"מ דאפי' מאן דתני כרם רבעי מודה בשאר אילנות דמדרבנן נוהג והכא מדרבנן קאמר ויש לנו נפקותא בדבר דאי פליגי דמאן דתני כרם רבעי דוקא אבל בנטע אין רבעי כלל אפילו מדרבנן ואמרו (שבת דף קלט.) כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחוצה לארץ וא"כ עכשיו בחו"ל אין דין רבעי נוהג באילנות ואי מדרבנן כ"ע מודו דנוהג בשאר אילנות ה"ה בחו"ל דרבעי נוהג מדרבנן. . . .

5. הר"ן על הרי"ף מסכת קידושין דף טז עמוד א

ורבעי אינו נוהג בחוצה לארץ אלא בכרם אבל בשאר אילנות לא דכיון דבריש פרק כיצד מברכין [שם] פליגי בה דאיכא מאן דתני נטע רבעי ואיכא מאן דתני כרם רבעי דוקא נקיטין כמאן דתני כרם רבעי דכל המיקל בארץ הלכה כמותו

בחוצה לארץ וכן כתבו בתוספות וכן דעת הר"ז הלוי ז"ל וכתב הגאון רב אחא משבחה ז"ל דבכרם נמי דוקא כשהוא שלם אבל בגפן יחידית לא והרמב"ן ז"ל הקשה עליו דהא מאן דמייתי כרם רבעי מהלולים ודאי אפילו [בגפן] יחידית נוהג רבעי דהא לא כתיב ביה כרם וכיון שכן הוא הדין נמי למאן דנפקא לן מגזרה שוה דתבואת הכרם דהא תרווייהו כרם רבעי תנו ולא אשכחן דפליגי במידי ועוד דהא גבי כלאים נמי אף על גב דכתיב בהו כרם לא בעינן כרם שלם דהא כל זורע חטה ושעורה וחרצן חייב אלמא אף על גב דכתיב כרם לא בא אלא להוציא שאר אילנות אבל כל שהוא מין כרם אפילו גפן יחידית בכלל. . . .

6. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף לט עמוד א

ותו חזייהו לההוא גברא דקא זרע חטי ושערי בי גופני, א"ל: ניתי מר נשמתיה, א"ל: לא צהריתו, לא קיימא לן כרבי יאשיה דאמר: עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד?

7. רבינו יונה על הרי"ף מסכת ברכות דף כד עמוד ב

ולענין פסקא כתב רב אחא משבחה ז"ל דהלכה כמ"ד כרם רבעי שאין דין פדיון נוהג בכל האילנות בחוצה לארץ אלא הכרם בלבד וטעם שלו מפני שמאחר שאנו רואים שנחלקו התנאים אם נוהג בשאר אילנות אם לא בחוצה לארץ נלך אחר המיקל ונפסוק שאינו נוהג אלא בכרם דהא קי"ל דכל המיקל בארץ הלכה כמותו בחו"ל. אבל רבינו יצחק הזקן ז"ל היה אומר שזו אינה ראייה מפני שנוכל לדחות ולומר שלא אמרו כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחוצה לארץ אלא גבי צלף אם נוהג בו ערלה שנחלקו רבי אליעזר ור"ע דרבי עקיבא אומר שאינו נוהג בו ערלה אלא באביונות בלבד והתמרות והקפריסין אינם פרי לענין מעשר ולא לענין ערלה ור' אליעזר היה מחמיר ואומר שהכל פרי ובכל נוהג מעשר וערלה ואמרינן התם דבחוצה לארץ עבדינן כדברי המיקל וזורק את האביונות בלבד ואוכל את הקפריסין אבל בשאר מילי לא אזלינן לקולא דהיכא דאיתמר איתמר היכא דלא איתמר לא איתמר ועוד קשה למורי הרב נר"ו מדאמרינן בקידושין (דף לט א) רב נחמן ורב ענן הוי אזלי באורחא חזו ההוא גברא דהוה זרע שערי ביני גפני א"ל לישמתיה מר שמותי א"ל לאו צהריתו כלומר לא נתבררה לכם ההלכה כצהרים הא קי"ל כר' יאשיה דאמר אינו חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד כלומר אינו חייב עד שיהיו שני מינין מלבד הכרם דהיינו החרצן והשעורה וזה כיון שאינו זורע אלא מין אחד אינו חייב ואם איתא דאמרינן בכל מקום כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחוצה לארץ מאי הוצרך לומר הא קי"ל כרבי יאשיה וכו' לימא כל המיקל בארץ הלכה כמותו בח"ל שהרי אנו רואים שנחלקו התנאים אם הוי כלאים במין אחד אם לא שיש מי שסובר דלא הוי כלאים בכרם אלא בב' מינין ויש מי שאומר דאפ"ל במין אחד הוי כלאים והיה יכול לומר כיון שהוא בחוצה לארץ אין לחוש אם זורע מין אחד דכל המיקל בארץ הלכה כמותו בחוצה לארץ ומדלא אהדר ליה הכי שמעינן שאין זה הכלל אמור בכל מקום אלא גבי מעשר וערלה בלבד:

8. רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק י

הלכה טו

יראה לי שאין דין ה נטע רבעי נוהג בחוצה לארץ אלא אוכל פירות שנה רביעית בלא ו פדיון כלל שלא אמרו אלא הערלה, וקל וחומר הדברים ומה סוריא שהיא חייבת במעשרות ובשביעית מדבריהם אינה חייבת בנטע רבעי כמו שיתבאר בהלכות מעשר שני, חוצה לארץ לא כל שכן שלא יהיה נטע רבעי נוהג בה, אבל בארץ ישראל נוהג בה בין בפני הבית בין שלא בפני הבית, והורו מקצת גאונים שכרם רבעי לבדו פודין אותו בחוצה לארץ ואחר כך יהיה מותר באכילה ואין לדבר זה עיקר.

9. חידושי ר' חיים הלוי הלכות מאכלות אסורות פרק י הלכה טו

[טו] יראה לי שאין דין נטע רבעי נוהג בחו"ל אלא אוכל פירות שנה רביעית בלא פדיון כלל שלא אמרו אלא הערלה, וק"ו הדברים ומה סוריא שחייבת במעשרות ובשביעית מדבריהם אינה חייבת בנטע רבעי וכו' חו"ל לא כל שכן שלא

יהיה נטע רבעי נוהג בה וכו' והורו מקצת גאונים שכרם רבעי לבדו פודין אותו בחו"ל ואח"כ יהיה מותר באכילה ואין לדבר זה עיקר עכ"ל.

והנראה בביאור פלוגת הרמב"ם והגאונים, דהנה יש לפרש ההלכה דערלה נוהגת בחוץ לארץ בתרי גווני, דהלא הא ודאי דערלת חוץ לארץ וערלת ארץ ישראל תרי מילי נינהו וחלוקין בדיניהם, וכדחזינן דבעיקר ההלכה נאמר דערלת חו"ל ודאה אסור וספקה מותר, ובארץ ישראל בין ודאה ובין ספקה אסור, אלא דצ"ע אם היכא שנוהגת ערלה בחו"ל אז גם היא בכלל ערלה הכתובה בתורה, דעיקר ההלכה באה לגלויי אקרא, דאע"ג דכל מצות התלויות בארץ אינן נוהגות אלא בארץ אבל ערלה שאני ונוהגת בכל מקום, וא"כ גם ערלת חו"ל נכללה בקרא דערלה, או דנימא דהא ודאי דערלה האמורה בתורה אינה אלא בארץ ישראל וערלת חו"ל אינה נכללת בה, ורק דאסורה מהלכה, וכל עיקר איסורה הוא רק מהלכה למשה מסיני ולא מקרא. ונ"מ לענין נטע רבעי, דאם ההלכה באה לגלות דגם ערלת חו"ל נכללת בפרשה, ממילא די"ל דגם נטע רבעי כן דאיתקש לערלה, משא"כ אם הוא איסור חדש מהלכה למשה מסיני, א"כ ממילא דאין איסור רבעי שייך כלל לזה, דעל מה דנאמרה ההלכה נאמרה ועל מה דלא נאמרה לא נאמרה.

ונראה דדבר זה במחלוקת שנוי, דהנה הרמב"ם בהכ"א שם פסק דהאוכל כזית מערלת חו"ל מכין אותו מכת מרדות, ואם נימא דההלכה של ערלה באה לגלויי דערלת חו"ל נכללה באיסור ערלה שבקרא, א"כ הרי היא בלאו של תורה ולוקין עליה מלקות מדאורייתא כערלת ארץ ישראל, ומדפסק הרמב"ם דאין בה רק מכת מרדות ש"מ דערלת חו"ל עיקר איסורה הוא רק מהלכה, ואינה נכללת כלל באיסור ערלה האמור בתורה, וכן הוא להדיא בה"ט וי' שם וז"ל הערלה וכו' וכל האוכל מהן כזית לוקה מן התורה בד"א בנוטע בארץ ישראל שנאמר כי תבאו אל הארץ וכו', הרי להדיא דהקרא דכי תבאו ממעט לערלת חו"ל שלא תוכלל באיסור ערלה האמור בפרשה. אשר ע"כ זהו שכתב הרמב"ם דאין נטע רבעי בחו"ל שלא אמרו אלא הערלה, ר"ל דבהלכה הרי לא נאמרה רק ערלה, והיקשא הרי ג"כ ליכא כיון דחו"ל הרי לא נכללה בהפרשה כלל, וממילא דאין רבעי בחו"ל אכן יעו"ש בהלכות גדולות ושאלתות שכתבו וז"ל וכי היכי דנהגה ערלה בארץ הכי נהגה בחו"ל הילכתא גמירי לה וכו' אלא מאי וכי תבאו דכתיב גבי ערלה זמן ביאה עכ"ל, הרי להדיא דס"ל דמכי תבאו לא ממעטינן כלל חו"ל, וגם ערלת חו"ל נכללה בהפרשה ובדין ערלה האמורה בתורה, וע"כ זהו דס"ל דגם רבעי נוהג בחו"ל, כיון דרבעי הוקש לערלה.

והנה כתב עוד הרמב"ם וק"ו הדברים ומה סוריא שחייבת במעשרות ובשביעית מדבריהם אינה חייבת בנטע רבעי כמו שיתבאר בהלכות מעשר שני חו"ל לא כל שכן שלא יהא נטע רבעי נוהג בה, ואף על גב דבאמת איירינן הכא לענין חיובא דאורייתא וא"כ הרי לא שייך כלל לעשות ק"ו מחיובא דרבנן, אלא דעכ"פ היא היא, דפטורא דסוריא מנטע רבעי הוא משום דהויא כחו"ל, וא"כ הא מיהא להדיא דאין נטע רבעי בחו"ל, ומה שהביא הרמב"ם מסוריא הוא משום דזה מבואר בירושלמי פ"ז דפאה ופ"ה דמעשר שני דאין נטע רבעי נוהג בסוריא, דזהו מקור הך דינא דאין נטע רבעי בחו"ל. והנה ברמב"ם פ"א דמעשר שני הי"ד ז"ל מעשר שני הואיל וטעון הבאת מקום אין מביאין אותו מחו"ל כבכור בהמה לפיכך לא חייבו להפריש מעשר שני בסוריא עכ"ל, ויסוד דבר זה הוא מהא דאיתא בתמורה דף כ"א [ע"א] ר"ע אומר יכול יעלה אדם בכור מחו"ל לארץ בזמן שבית המקדש קיים ויקריבנו ת"ל ואכלת וגו' מעשר דגן וגו' ובכורות בקרך וצאנך ממקום שאתה מעלה מעשר דגן אתה מעלה בכור וממקום שאי אתה מעלה מעשר דגן אי אתה מעלה בכור, והוסיף הרמב"ם דמאחר דלמדנו בכור ממעשר שני דאינו בא מחו"ל שוב חוזר ונלמד מעשר שני מבכור דאינו בא מחו"ל גם בלאו הך טעמא דמצות התלויות בארץ. וכבכור דאינו בא מחו"ל אף דהוי ממצות הגוף שאינן תלויות בארץ, אשר על כן חלוק מעשר שני משארי מעשרות בזה דאינו נוהג גם בסוריא.

והנה בפ"א מהל' בכורות כתב הרמב"ם ז"ל ואין מביאין בכורות מחו"ל לארץ וכו' אלא הרי הוא כחולין ויאכל במומו עכ"ל, ולפי גירסא זו אין בכור חו"ל חלוק מבכור ארץ ישראל רק לענין הקרבה, אבל עיקר דין בכור נוהג גם בחו"ל, וכמו שכתבנו דלא יאכל אלא במומו, ולפ"ז גם מעשר שני דנלמד מיניה הוא ג"כ רק לענין דין הבאת מקום, דמעשר שני של חו"ל אינו בר הבאת מקום, אבל לא להפקיע כל דין מעשר שני בחו"ל, ופטורא דמעשר שני שבסוריא ובחו"ל הוא רק משום טעמא דכל מצות התלויות בארץ אינן נוהגות אלא בארץ, ולפ"ז הך ק"ו שהביא הרמב"ם הכא מסוריא אין בו תוספת טעם לפטור חו"ל מנטע רבעי, והביאו הרמב"ם רק להוכיח דאין נטע רבעי נוהג בחו"ל. אכן בטור סי' ש"ו הביא

דדעת הרמב"ם היא דבכור חו"ל אין בו דין בכור כלל והרי הוא כחולין לכל דבר, אשר לפ"ז גם מעשר שני דנלמד מיניה הוא ג"כ להפקיע כל שם מעשר שני מפירות חו"ל, וגם בלאו טעמא דמצות התלויות בארץ אינן נוהגות אלא בארץ ג"כ אין מעשר שני נוהג בחו"ל, והוא הדין רבעי דיליף ממעשר שני, ושני פטורים חלוקים בדינם הם, דאי משום טעמא דמצות התלויות בארץ אינן נוהגות אלא בארץ הרי ליתא בחו"ל כל עיקר דין וחיוב של מעשר, והא דילפינן מבכור הוא דליכא חלות שם של מעשר בפירות חו"ל, לפ"ז זהו שהוסיף הרמב"ם בהק"ו עוד טעם שני דאין נטע רבעי בחו"ל, ואף על גב דערלה נוהגת בחו"ל לא ילפינן מינה לנטע רבעי, דלא הוקשו זה לזה אלא בעיקר חיובן, אבל חלוקין הן בעיקר שמם ודינם, ומהא דחייל שם ערלה בחו"ל אין ללמוד מינה לרבעי ושם קדש שלה שטעון הבאת מקום, שזה ילפינן מבכור דליתא בחו"ל, וכמו שנתבאר.

10. רש"י מסכת תמורה דף לד עמוד א

כל הנשרפין לא יקברו - דלמא אתי איניש ואשכח להו ואכיל להו.

11. תוספות מסכת תמורה דף לג עמוד ב

הנשרפין אפרן מותר ונקברים אפרן אסור - צריך עיון טעמא מאי ואומר מורי הרמ"ר דנשרפין כיון שצוה הכתוב לשורפן אחר שעשה כאילו נעשית מצותו ואין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו ה"נ כיון שנעשית מצותו הלך אסוריה והא דאמר אסורה לעולם אף על פי שהזקיק הכתוב לשורפה (דברים יב) היינו משום דכתיב (שם יג) לא ידבק בידך מאומה מן החרם אבל הנקברין דלא הטעין הכתוב לשורפן משוך איסורייהו לעולם.

12. תוספות מסכת ברכות דף לה עמוד א

ולמאן דתני כרם רבעי וכו' - ועתה קיימא לן דרבעי נוהג אף בח"ל מיהו בכרם נוהג ולא בשאר אילנות דכל המיקל בארץ הלכה כמותו בח"ל וכרם רבעי בזמן הזה מחללין על שוה פרוט' ושוחקו ומטילו לנהר וכן מפורש בשאלתות דרב אחאי [פרשת קדושים סימן ק].